

Asia: Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, Lausuntopyyntönumero: VN/1984/201

Trasek ry:n lausunto

Trasek ry ehdottaa, että lakitekstissä tai lain valmisteluasiakirjoissa ei käytetä termiä ”vastakkainen sukupuoli” sekä ”kumpaa sukupuolta”. Sopivampi ilmaisu olisi vaikka ”eri sukupuoli”.

Nämä ilmaisut vahvistavat oletamaa, että juridisia sukupuolia voisi yleensäkin olla vain kaksi.

Kolmanteen sukupuoleen kuuluminen on jo mahdollista monessa maassa, joten tätä ”vastakkaisen sukupuolen” käsitettä ei siksikään tulisi käyttää vahvistamaan oletusta vain kahdesta sukupuolesta, joka kahden sukupuolen vastakkaisuus-termin kautta vahvistaa oletusta perustavanlaatuisesta sukupuolten erilaisuudesta toisistaan. Se johtaa enenevässä määrin ei toivottuun sukupuolten segregatioon ja mahdolliseen tasa-arvo-ongelmaan sitä kautta. Se saattaa myös johtaa sukupuolivähemmistöjen oikeusturvan heikentymiseen sekä mahdollisen kolmannen sukupuolen edustajan oikeuksien huomioonottamattomuuteen.

Trasek esittää myös, että rangaistavaksi pitäisi tulla julkinen keskustelu sukuelinten rakenteesta (käytännön esimerkkinä tässä onko sukupuolen korjauksessa jo edetty sukuelinkirurgiaan vai ei, tai eroaako sukuelinten rakenne ns. normaalivarianteista), joko asianosaisen kuullen tai muuten julkisesti, joka nimenomaisesti koskee tiettyä henkilöä (esimerkiksi intersukupuolista tai transihmistä). Tämä on intiimitietoa ja kuuluu seksuaalisen itsemääräämisoikeuteen. Tiedon levittäminen esim. sosiaalisessa mediassa, pitäisi olla myös rangaistavaa. Tähän sopii huonosti kunnianloukkaus- tai perättömän tiedon levittämiseen tehty lainsäädäntö.

Muilta osin valmisteluasiakirjan käsitteestä ”oikeudettomasti” viittaamme Dream Wear Club:n lausuntoon, ja toivomme selvennystä siihen, miten sukupuolivähemmistöjen oikeus käyttää WC:tä tai liikunta- ja urheilupaikkojen sosiaaliiloja käytännössä toteutetaan tasa-arvoisesti sekä yhdenvertaisesti ilman ongelmia. Tasa-arvovaltuutetun lausunto <https://tasa-arvo.fi/-/transsukupuolisten-ihmisten-mahdollisuuksia-liikuntaan-halutaan-edistaa-tas-285-06->

Stm:n kuntatiedotteessa 20/2002 selvennetään, ettei kaikilta sukupuoltaan korjaavilta edellytetä esim. kirurgiaa. Kuntatiedote saatavilla Trasek ry:ltä ja on tämän lausunnon liitteenä.

VUODEN 2003 ALUSTA TULEE VOIMAAN TRANSSEKSUAALIN SUKUPUOLEN VAHVISTAMISTA JA HOIDON JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Transseksuaalien henkilöiden oikeudellinen ja hoidollinen asema selkeytyy vuoden 2003 alusta voimaan tulevan lainsäädännön myötä. Maistraatit vahvistavat henkilön sukupuolen vastaamaan hänen omaa käsitystään sukupuolesta, jos lääketieteellinen selvitys osoittaa vahvistamisen edellytysten täyttyvän. Transseksuaalien hoito keskitetään Helsingin ja Tampereen yliopistollisiin sairaaloihin mutta sukuelinkirurgiset hoidot ainoastaan Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan.

Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta tulee voimaan 1. tammikuuta 2003 ja samalla kumotaan kastroimislaki. Laissa säädetään edellytykset, joiden perusteella transseksuaalisen henkilön oikeudellinen sukupuoli muutetaan vastaamaan hänen omaa käsitystään sukupuolestaan. Maistraatti voi vahvistaa täysi-ikäisen henkilön sukupuolen hänen omasta hakemuksestaan, jos hän esittää lääketieteellisen selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen, että hän elää tämän mukaisessa sukupuoliroolissa ja että hän on lisääntymiskyvytön. Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevan henkilön oikeudellinen sukupuoli voidaan muuttaa, jos suhteen toinen osapuoli suostuu tähän. Tällöin avioliitto muuttuu rekisteröidyksi parisuhteeksi ja rekisteröity parisuhde vastaavasti avioliitoksi. Transseksuaalin sterilointi ei enää edellytä terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen kastroatiolautakunnan lupaa, vaan se voidaan suorittaa kahden lääkärin päätöksellä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella keskitetään transseksuaalien tutkiminen ja hoito kahteen sairaalaan ja yhtenäistetään käytäntö, jolla maistraatit vahvistavat transseksuaalien sukupuolen. Sukupuoli-identiteetin häiriöstä kärsivät henkilöt tulee lähettää tutkimuksiin joko Helsingin tai Tampereen yliopistolliseen sairaalaan. Sairaaloissa tulee olla transseksuaalisuuden hoitoon perehtynyt moniammatillinen työryhmä, josta vastaa psykiatrian erikoislääkäri. Tähän asti Tampereen yliopistollisessa sairaalassa suoritettut sukuelinkirurgiset toimenpiteet siirretään Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan.

Hoito etenee vaiheittain. Diagnoosin vahvistuttua potilaan tutkimuksesta ja hoidosta vastaavan sairaalan psykiatrian erikoislääkäri ohjaa henkilön hormonihoidon arviointiin ja kirurgisiin toimenpiteisiin. Tosielämän koetta voidaan seurata, hormonihoidoa jatkaa ja hoitojen päätyttyä tapahtuva seuranta toteuttaa myös muualla kuin edellä mainituissa kahdessa yliopistollisessa sairaalassa.

Potilasta hoitavan sairaalan psykiatrian erikoislääkäri laatii lääketieteellisen selvityksen sukupuolen vahvistamista varten maistraatille, joka vahvistaa sukupuolen. Myös toisen sairaalan psykiatrian erikoislääkärin on henkilökohtaisesti varmistettava, että sukupuolen vahvistamisen edellytykset täyttyvät. Sukupuolen vahvistaminen ei edellytä välttämättä hormonaalista tai kirurgista hoitoa, koska joillekin henkilöille hormonihoidot ja leikkaukset

voivat olla vasta-aiheisia eivätkä kaikki henkilöt myöskään halua vaikeita ja riskialttiita sukuelinleikkauksia.

Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta (563/2002) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus sukupuolen muuttamiseen tähtäävän tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä sekä lääketieteellisestä selvityksestä transseksuaalin sukupuolen vahvistamista varten (1053/2002) ovat saatavissa valtion säädöstietopankista. Internetosoite on <http://finlex.om.fi> (lainsäädäntö, hae säädöstekstin perusteella 563/2002 ja 1053/2002).

Lisätietoja antaa:

Ylilääkäri Terhi Hermanson (puh. [09 - 160 73901](tel:09-16073901), terhi.hermanson@stm.vn.fi)